

Kooskõlastustabel Vabariigi Valitsuse korralduse eelnõule „Noortevaldkonna arengukava 2021–2035 koostamise ettepaneku heakskiitmine“ eelnõule

	Kooskõlastaja/Ettepaneku esitaja	Märkus/Ettepanek	HTM seisukoht
1.	Eesti Noorteühenduste Liit	Arengukava koostamise ettepanek esitab põhjaliku ning üldjoontes ammendava ülevaate väljakutsetest, millega erineva taustaga noored praegu kui ka lähitulevikus silmitsi seisavad. Kolm fookusteemat jätkavad osaliselt 2014-2020 arengukavas adresseeritud sihte, mis on heaks märgiks pikaajalise mõju saavutamises prioriteetsetes küsimustes nagu võimalus osaleda nii formaalses-/mitteformaalses hariduses, noorsootöös, tööturul kui otsustusprotsessides.	Teadmiseks võetud
2.	Eesti Noorteühenduste Liit	Ettepaneku eelnõu jätab hetkel tähelepanuta riskikäitumisega noored (sh esmaste õigusrikkujate toetamise) ning noorsootöövõimalused, mis pakuks neile positiivset alternatiivi. Tegu on küll peaausjalikult Sise- ja Justiitsministeeriumi haldusalasse kuuluva küsimusega, ent ministeeriumideülese koostöö mõistes tasuks temaatika arengukavas käsitlemist.	Arvestatud Ettepanekuga arvestatakse arengukava koostamise käigus. VTE-s on välja toodud lahendamist vajavate probleemide kirjeldused, millest lähtutakse arengukava koostamisel. Üks neist on „risk jääda arenguvõimalustest kõrvale on noorte jaoks jätkuvalt suur“, mis hõlmab endas ka riskikäitumisega noored.
3.	Eesti Noorteühenduste Liit	Kuigi ettepanek sihitab kõiki noori, leiab erivajadustega noortele noorsootöö võimaluste ning noorteinfo kättesaadavaks muutmine minimaalset kajastust. Kahtlemata on see aspekt, mida arengukava käsitlema peaks.	Arvestatud Ettepanekuga arvestatakse arengukava koostamise käigus. Kõik noored, sh erivajadustega noored on olulised ning arengukava sihtrühm.
4.	Eesti Noorteühenduste Liit	Teadlikuma karjääriplaneerimise teadvustamine (sh läbivalt formaalses-/mitteformaalses hariduses) ning koostöö seotud ministeeriumidega. Noortegarantii tegevused on leevendanud	Arvestatud Ettepanekuga arvestatakse arengukava koostamise käigus.

		oluliselt noorte töötuse näitajaid ning toetanud noorte sisenemist tööturule. Tulevikutöö käsitlemine arengukavas on kindlasti positiivne, ent NEET-noorte osakaal on endiselt suur ning vajab lisaks Euroopa Liidu ressurssidele ka tugevamat riigipoolset panust.	
5.	Eesti Noorteühenduste Liit	Peame oluliseks rõhutada, et uute osalusvormide loomine peab tulenema ning käima kooskõlas eeskätt noorte vajadustest ning soovidest - innovatiivsus iseenesest ei toeta noorte suuremat osalemist. Uuenduste taotlemise kõrval peaks pöörama tähelepanu tõenduspõhise ning koos noortega arendatud lahenduste juurutamisele, mis ei välista muuhulgas silmast-silma kontakti, mida noored osalemiselt ootavad.	Arvestatud Ettepanekuga arvestatakse arengukava koostamise käigus.
6.	Eesti Noorteühenduste Liit	Mitmekülgsete osalusvõimaluste pakkumine noortele on vajalik ning eeldab elluviimiseks ressursside olemasolu. Ühtlasi on vaja hoolitseda selle eest, et uute meetmete väljatöötamise kõrval mõeldaks täiendavalt ka eelarvehendite suurendamise peale (peaasjalikult noorteühingute rahastamine ning osalusvaldkonna arendamine Eestis).	Arvestatud Arengukavas sõnastatakse rahastamise põhimõtted ja prioriteedid. Täpne rahastamise kava lepatakse kokku riigi eelarvestrateegia raames.
7.	Eesti Noorsootöö Keskus	Noortevaldkonna strateegiline planeerimine Vabariigi Valituse poolt kinnitatava valdkondliku arengukavaga on äärmiselt olulise mõjuga noorte eluolu ja arenguvõimaluste parandamiseks Eestis. Lõimitud noortepoliitika eduka rakendamise eest on Eesti pälvinud mitmeid rahvusvahelisi tunnustusi, seda kinnitavad uuringud ja eksperdid ning toetab senine valdkonna korralduse tulemuslik praktika. Seetõttu peame oluliseks, et lõimitud noortepoliitika eesmärgid oleksid kavandatavas noortevaldkonna arengukavas eraldi välja toodud ning seostatud rakenduslike meetmetega, mis toetavad noorte ees seisvate väljakutsete lahendamist ja noortevaldkonna terviklikku arengut.	Arvestatud Ettepanekuga arvestatakse arengukava koostamise käigus.
8.	Eesti Noorsootöö Keskus	Noorte vaimse tervisega seotud probleemid on muutumas noorsootöötajate jaoks üha suuremaks väljakutseks ning nende tendentside jätkumist kinnitavad ka uuringud ja noorte tervisenäitajates toimunud muudatused. Vaimse tervise probleemide	Arvestatud Ettepanekuga arvestatakse arengukava koostamise käigus. VTE-s on välja toodud lahendamist vajavate probleemide kirjeldused,

		varajasel märkamisel, ennetamisel ja noortes tervislike hoiakute kujundamisel on noorsootöötajatel oluline roll.	millest lähtutakse arengukava koostamisel. Üks neist on „tervis ja endast hoolimine vajab tähelepanu“, mis hõlmab endas ka vaimse tervise teemasid.
9.	Eesti Noorsootöö Keskus	Eesti noorte seas muutub järjest olulisemaks ka keskkonnast hoolimine ning suureneb nende teadlikkus selle kahjustamisega kaasnevatest mõjudest. Ka siin on noorsootööl oluline roll noortes keskkonnasäästlike ja jätkusuutlike harjumuste kujundamisel. Väga olulisel kohal on demokraatia areng, noorte aktiivne osalemine otsustes ja ümbritseva kujundamises. Seega tuleb ka nendele väljakutsetele arengukavas eraldi tähelepanu pöörata, et noorsootöö kaudu toetada noortes nii enese-, kui ka keskkonnasäästlikke väärtuste ja hoiakute kujundamist.	Arvestatud Noorte aktiivne osalus otsustes on arengukava teiseks fookusteemaks. Keskkonnateemad on samuti olulised – VTEs välja toodud lahendamist vajavate probleemide kirjeldusest üks on „tervis ja endast hoolimine vajab tähelepanu“, mis hõlmab endas ka keskkonna teemasid.
10.	Eesti Noorsootöö Keskus	OSKA hariduse ja teaduse raport (Tulevikuvaade tööjõu- ja oskuste vajadustele 2018) toob välja, et seoses noorte kasvava osalusega noorsootöös (sh noorsootöö mitmekesisuse ja kättesaadavuse suurenemisega, eri sihtrühmade ja vajadustega noorte kaasatuse suurenemise tõttu) kasvab lähiaastatel vajadus noorsootöötajate järele veelgi. See toob kaasa ka selge vajaduse meetmete järele, mis võimaldaksid suurendada noorsootöötajate töötasu ning toetada nendele sotsiaalsete garantiide loomist. Samal ajal tuleb jätkuvalt pöörata tähelepanu ka kvalifitseeritud noorsootöötajate arendamisele nii kutsesüsteemi, täiendõppe ja tasemehariduse võimaluste loomise ja arendamise kaudu.	Arvestatud Arengukava kolmas fookusteema „Kvaliteetne ja kättesaadav noorsootöö“ hõlmab endas ka kutsesüsteemi, noorsootöötajate täienduskoolitusi ja sotsiaalsete garantiidega seotud teemasid.
11.	Eesti Noorsootöö Keskus	Eesti senine edu on analüütikute hinnangul seotud ka selge juhtimis ja rakendamismehhanismiga (HTM noorteosakond -> ENTK + Erasmus pluss + valdkonna partnerid + KOVID). Selge rakendusmehhanismi väljatoomine arengukavas kindlustaks ka heade tulemuste jätkumist.	Arvestatud Arengukava koostamise käigus tuuakse välja ka rakendusmehhanism.
12.	Riigikantselei	Soovitame arengukava kestuse kavandamisel lähtuda strateegilise planeerimise keskpikast vaatest, mis määrab valdkondliku arengukava kestuseks 7–10 aastat. Praegu kavandatud 15-aastane	Mitte arvestatud Mitmed täna arengukavas seatud eesmärgid ei ole saavutatavad 7 aastaga, 10-a periood aga

		<p>vaade võib olla valdkondliku arengukava tasandi jaoks liiga pikk. See võib kaasa tuua olukorra, kus valdkonna eesmärkide planeerimise kvaliteet kannatab tuleviku prognoosimise keerukuse tõttu, valdkonna eesmärgid hakkavad oma üldistuse tasemelt konkureerima strateegiliste sihtidega või valdkonna arengukava ei vasta enam muutunud välis- ja sisekeskkonnale.</p>	<p>paneks meid olukorda, kus valdkondlik arengukava lõpeb 5a enne Eesti 2035 perioodi. Oleme arengukava koostamisel ette näinud ka vahe-eesmärkide seadmise, mis võimaldab maandada ettepanekus nimetatud probleeme. Lisaks on HTMi haldusalas TAI Ese arengukava koostamise ettepanek kinnitatud 15 aastaks ning samas ajaraamis on arengukavade ülene planeerimine lihtsam.</p>
13.	Riigikantselei	<p>Palume kaaluda võimalust moodustada arengukava koostamise toetamiseks valdkonnaga seotud ministriumide, Riigikantselei ja huvirühmade esindajatest koosnev juhtrühm, mis oma koosseisult on kitsam kui arengukava meetmeid välja töötav töörühm. Juhtrühma olemasolu võimaldab sidusamalt lahendada valitsemisalade vahelisi kitsaskohti ja tagada huvirühmade kaasatuse lahenduste otsimisse.</p>	<p>Teadmiseks võetud Kaalume võimalust arengukava koostamise käigus.</p>
14.	Riigikantselei	<p>Arengukava koostamise ettepanekus on oluline arvestada ka vastavaid Euroopa Liidu tasandi arengusuundi ning eesmärkide saavutamiseks vajalikke poliitikasuundi ja tegevusi Euroopa Liidu raamistikus. Sellest tulenevalt palume arengukava koostamise ettepaneku eelnõus tuua läbivalt sisse Euroopa Liidu raamistik.</p>	<p>Arvestatud Asjakohaste EL tasandi arengutega arvestatakse arengukava koostamise käigus.</p>
15.	Riigikantselei	<p>Hetkel jääb arusaamatuks punkti 2.1 „Ülevaade kehtivast arengukavast“ sellisel kujul vajalikkus, kuna see kajastab vaid kehtiva arengukava kahte võtmenäitajat ilma reaalse tasemete kirjelduseta ning kehtiva arengukava nelja strateegilist eesmärki. Soovitame selle alapeatüki all esitada analüütiliselt kehtiva arengukava elluviimisega seonduvad kitsaskohad ja peamised probleemid, miks kõnealuse valdkondliku arengukava jätkamine on põhjendatud.</p>	<p>Osaliselt arvestatud Punkti 2.1 eesmärgiks ongi anda ülevaade praegu kehtivast arengukavast. Oleme lahendamist vajavad probleemid välja toonud peatükis 2.4. Peatüki algusesse on lisatud sissejuhatav lõik.</p>
16.	Riigikantselei	<p>Palume värskendada arengukava koostamise ettepanekus olevat ajakava, mis praeguse seisuga ei ole ajakohane (nt Vabariigi Valitsusele arengukava koostamise ettepaneku esitamise tähtaeg).</p>	<p>Arvestatud</p>

17.	Riigikantselei	Palume arengukava koostamise käigus arvestada 2015. aastal ÜRO heaks kiidetud ülemaailmsete säästva arengu eesmärkidega ning arengukava koostamisel esile tuua arengukava panus nende eesmärkide saavutamisse.	Teadmiseks võetud ÜRO säästva arengu põhimõtetega on arvestatakse.
18.	Keskkonnaministeerium	Kooskõlastatud märkusteta	
19.	Rahandusministeerium	Suur tänu meile kooskõlastamiseks esitatud noortevaldkonna arengukava koostamise ettepaneku (AKE) eest. Tegemist on olulise valdkondliku arengudokumendiga. Järgnevas esitame mõned tähelepanekud arengukava struktuuri ja eesmärkide kohta.	Teadmiseks võetud
20.	Rahandusministeerium	Teeme ettepaneku juba praeguses staadiumis sõnatada AKEs noortevaldkonna strateegia üldeesmärk, mille poole pürgitakse ja millele seatakse vastavusse arengukava mõõdikud. Üldeesmärgiga peaks kaasnema ka analüüs, mis näitab ära, kas arengukavaga valitud suund on eesmärgistatud õigesti ja aitab kaasa noortevaldkonna arendamisele riigis.	Mitte arvestatud Arengukava üldeesmärgi sõnastame arengukava koostamise käigus. Hetkel on VTE-s lk 16 välja toodud arengukava oodatav tulemus.
21.	Rahandusministeerium	Üldeesmärgist järgmisele tasandile peaks jääma arengukava alaeesmärgid ja nende täitmise mõõdikud, mis peaksid kattuma Haridus- ja Teadusministeeriumi hallatavatest strateegilistest dokumentidest programmi taseme üldeesmärgiga. Strateegias tuuakse välja üldisemad põhimõtted ning peamised noortevaldkonna arendamist vajavad koondtegevused. Konkreetsete tegevused ja teenused tuuakse välja programmis.	Arvestatud Ettepanekuga arvestatakse arengukava koostamise käigus.
22.	Rahandusministeerium	Lisaks teeme ettepaneku, et arengukava koostamise ettepaneku aluseks on ka „Noortevaldkonna arengukava 2014-2020“ vahehindamise tulemused. Praegu kehtiva arengukava fookusteemad kattuvad osaliselt uue arengukavaga koostamise ettepanekuga, näit. noorel on rohkem valikuid loome- ja arengupotentsiaali avamiseks, noortevaldkonna toimimine on mõjusam. Selline seos võimaldaks arengukava koostamise ettepanekus täpsemalt välja tuua, millise eesmärgi poole liigutakse.	Mitte arvestatud VTE koostamisel on arvesse võetud erinevaid uuringuid ja analüüse, mida on arengukava tegevuste osas läbi viidud, näiteks osalus noorsootöös, noorte rahulolu noorsootöoga. Samas näiteks SF vahehindamise tulemused laekuvad detsembri lõpus – nendega ei saa arvestada VTE-s, küll aga arengukava koostamise käigus.

23.	Rahandusministeerium	Meie arvates on asjakohane seada noortevaldkonna arengukavale vaheetapp strateegia täpsustamiseks seoses Haridusvaldkonna arengukava 2021–2035 koostamisega, et ühtsena üle vaadata ja vajadusel korrastada eesmärkide ja tegevuspõhimõtete jaotus valdkondade, strateegiate ja programmide vahel. Näiteks on arengukava koostamise ettepanekus toodud välja digioskuste ja üldpädevuste kujundamise meetmed, sarnased tegevused on kajastatud ka Elukestva õppe strateegias.	Teadmiseks võetud Arvestame arengukava koostamisel.
24.	Rahandusministeerium	Oleme arvamusel, et üld- ja alameesmärkide struktureeritum esitamine, AKE konkreetsem seotus kehtiva arengukava vahehindamisega ning noortevaldkonna arengukava ja haridusvaldkonna arengukava koostamise sünkroniseeritus tugevdavad loodava arengukava fookust. Selles konteksti võib meie arvates veel kord hinnata AKEs välja toodud väljakutsete seos teiste valdkondlike arengukavadega, et vähendada eesmärkide mitmes arengukavas dubleerimise riski. Nii näiteks kuulub teadlikkus tervisest ja tervislike valikute tegemisest või rahvastiku tervisenäitajate väljakutsete lahendamine meie arvates eelkõige rahvastiku tervise arengukavade eesmärkide hulka. Noortevaldkonna arengukava võib sel juhul kirjeldada teiste arengukavade panust eesmärkide saavutamisse.	Teadmiseks võetud Arvestame arengukava koostamisel.
25.	Välisministeerium	Ettepanek on selgelt struktureeritud ja lugejale lihtsalt jälgitavad, kuid teeme mõned üldised tähelepanekud.	Teadmiseks võetud
26.	Välisministeerium	Kavandatud ajakava võib jääda liiga lühikeseks, sest strateegiadokumentide koostamiseks on aega vaid kaks kuud ning need plaanitakse Vabariigi Valitsuses heaks kiita juba märtsis 2020. Niisamuti ei selgu ajakavast Riigikogu kaasamine, mis valdkondlike arengukavade puhul on kohustuslik etapp.	Arvestatud
27.	Välisministeerium	Noortevaldkonna arengukava ettepaneku juures märgime, et teemad on defineeritud üsna laialt ning Välisministeeriumil on soov panustada jaotustesse „avaramad võimalused eneseteostuseks“ ning „noorte aktiivne kaasatus otsustesse“, sh eriti alapunkti „noored on kursis ühiskonnas toimuvaga“. Seejuures võib paralleelsele tuua	Teadmiseks võetud Arvestame arengukava koostamisel.

		Välisministeeriumi arengukavaga, kus on eraldi välja toodud nt Eesti isikute kaitse välismaal ja välissuhetes ja üldsuse kasvav teadlikkus Eesti välispoliitikast ning nendele saaks anda noorte perspektiivi. Sellel teemal oskab nõu anda Kairi Saar-Isop (Kairi.Saar@mfa.ee; 637 7517) VMi avalike suhete osakonnast.	
28.	Sotsiaalministeerium	<p>1. Ettepanek laiendada arengukava fookust. Noortevaldkonna arengukava koostamise ettepanekus on kirjeldatud olemasolevad probleemkohad ja kavandatavad fookused, millele loodav arengukava tugineb. Need fookusteemad on:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) avaramad võimalused eneseteostuseks; 2) noorte aktiivne kaasatus otsustesse; 3) kvaliteetne ja kättesaadav noorsootöö. <p>Kuna tegemist on noortevaldkonna arengukavaga, siis teeme ettepaneku muuta viimane fookusteema üldisemaks nii, et see käsitleks ka teisi võimalusi noorte sotsiaalse kaasatuse suurendamiseks sh tööturuteenuseid, sotsiaaltenuseid vms, mida noorel võib oma eluteel vaja minna, kuid on näha, et noored täna paljude vajalike võimalusteni ei jõua. Arvestades, et noortevaldkonnale pööratakse tähelepanu erinevate ministeeriumite tasanditel, tehakse koostööd Euroopa Sotsiaalfondi uue perioodi kavandamise raames, on näha, et valdkondadeülene koostöö on paratamatult hädavajalik noortevaldkonna arengus. Samuti on oluline, et ka regionaalselt suureneks kättesaadavus mitte ainult noorsootöö teenuste osas vaid ka üldisemalt nende sekkumiste osas, mis toetavad noorte sotsiaalset kaasatus. Ühtlasi tuleks arvesse võtta, et mitte kõik noorte tööturul edukaks hakkamasaamiseks vajalikud oskused ei ole seotud vaid nõ tulevikutööga.</p>	Arvestame arengukava koostamisel. Hetkel on VTE-s välja toodud fookusteemad, mitte konkreetset alaeasmärkide sõnastused. Kinnitame, et ka meie jaoks on oluline käsitleda noorte sotsiaalse kaasatuse, sh tööturu teemasid. Samuti on meie jaoks oluline valdkondadeülene koostöö.
29.	Sotsiaalministeerium	<p>2. Ettepanek käsitleda arengukavas laiemalt noortevaldkonna koostööd ehk siis erinevate ministeeriumite aga ka KOV tasandi sünergia ja koostööd noorsootöö, sotsiaaltöö, õiguse, turvalisuse, tervishoiu jm valdkondade vahel, mis on noorte jaoks oluline.</p>	Arvestame arengukava koostamisel

		<p>Eraldi käsitlemist ja tähelepanu vajab ka noorsootöö, sotsiaaltöö, õiguse, turvalisuse, tervishoiu jm valdkondadevaheline sünergia ja koostöö, mida arengukava ettepanekus kirjeldatud ei ole, kuid mis on baas nende fookusteemade sees. Järjest olulisemaks muutub alaealiste puhul lastekaitse ja noorsootöö omavaheline koostöö noorte toetamisel ja noortest lähtumisel ning ka jagatud vastutus noorte heaolu ja käekäigu eest. Info noorsootöö võimalustest peaks jõudma ka näiteks sotsiaaltöötajateni, kes täna 18-26 aastasi toimetulekuprobleemidega noori toetavad ja kellele oleks noorsootöö kaudu võimalik noortele pakkuda erinevaid arenguvõimalusi.</p>	
30.	Sotsiaalministeerium	<p>3. Ettepanek vaadata üle kriitilise pilguga, kas arengukava planeerimisel sihtgruppi kaasates jõutakse ka noorteni, kellelt tavaliselt arvamust ei küsita.</p> <p>Arengukava koostamise käigus on oluline pöörata tähelepanu sellele, kuidas kaasata sellesse protsessi ka need noored, kes tavaliselt erinevatel põhjustel osaluskogudes või noorte esindustes ei osale (nt 7-aastased lapsed, mitteõppivad ja -töötavad noored, vene keelt emakeelena kõnelevad noored jm).</p>	Arvestame arengukava koostamisel
31.	Siseministeerium	<p>Valdkonda iseloomustavate mõõdikute all on ära märgitud organiseeritud osalemisvõimalus (lk 7). Noorte arengu soodustamiseks, sh ühiskondlikes tegevustes osalemist tuleks soodustada ka algklassides ning kõrgkoolides. Sellest tulenevalt palume organiseeritud osalemisvõimaluste all välja tuua 6. klassis nooremate noorte osalemisvõimalused ning noorteosaluse vormida kõrgkoolides tegutsevad üliõpilasesindused ja nendega seotud põhinäitajad.</p>	<p>Mitte arvestatud</p> <p>VTE lk 7 on välja toodud täna kehtiva noortevaldkonna arengukava 2014-2020 indikaator.</p> <p>Samas nõustume sellega, et noorte arengu soodustamiseks on vaja soodustada erinevates vanustes noorte (sh algklassides, 6. klassis, kõrgkoolides käivate noorte) osalust otsustes.</p>
32.	Siseministeerium	<p>Eelnõus on toodud, et kaasaja ühiskonnas on loovuseks ja eneseteostuseks palju võimalusi, ent siiski on eneseteostus rõhutatult individualistlik (lk 8). Palume alapeatükki laiendada ning anda hinnang noorte eneseteostusvõimaluste tegelikule seisule, sh noorte organiseeritud osalusvõimalustega seotud probleemidele (näiteks</p>	<p>Arvestatud</p> <p>Vastavalt ettepanekutele täiendatud lk 11 peatükki „osaluseks on vaja teadmisi ja võimalusi – üha uusi“.</p>

		organisatsioonide suutlikkusele kaasata noori, osalemise struktuursed probleemid jms).	
33.	Siseministerium	Võttes arvesse arengukava koostamise ettepanekus esitletud võimalikke fookusteemasid (lk 15), palume täiendada mõjude hindamises (lisa 1, lk 5) sisejulgeolekut puudutavat ning tuua välja, et avaramad võimalused noortele eneseteostuseks panustavad noorte riskikäitumise ennetamisesse vähendades noortega seotud õigusrikkumist ja suurendades noorte osavõtlikkust oma elukeskkonna, sh turvalisuse kujundamises.	Arvestatud , lisa 1 täiendatud
34.	Eesti Üliõpilaskondade Liit	Toetab noortevaldkonna arengukava 2021-2035 koostamist ning eelnõus esitatud ettepanekut. Näeme noortevaldkonda Eesti ühiskonna prioriteetse valdkonnana, mille arengut on vaja eraldi fookusesse seada, et tagada noorte arenguvõimaluste mitmekesistamise kaudu Eesti heaolu säilitamine ja edasiareng. Noortevaldkonna arengukava loob tervikliku pildi noorte arengust ja seab suunad oodatud tulemuste realiseerumiseks.	Teadmiseks võetud
35.	Eesti Üliõpilaskondade Liit	Olulisim soovitus arengukava koostamisel on käsitleda kõikides vanuses noorte (7-26 aastased) arengut ja võimalusi. Arengukava ettepanekus kajastub vähe täiskasvanud noorte probleeme. Nõustume, et alaealiste noorte arengule on oluline rõhku seada noortevaldkonna tegevustes, kuid et terviklikku noore arengut kaardistada, tuleb arengukavas vähemalt arvesse võtta ka täiskasvanud noorte probleemid ja toetustegevused. EÜL on valmis sellesse panustama üliõpilaste vaatest.	Arvestatud Ettepanekuga arvestatakse arengukava koostamise käigus.
36.	Eesti Üliõpilaskondade Liit	Ettepaneku punktis 2.4.3. "Risk jääda arenguvõimalustest kõrvale on noorte jaoks jätkuvalt suur" pooldame noorte toetamist iseseisvumisel ning nõustume, et varajased iseseisvujad on ohtlikumas olukorras. Siiski võiks olla rõhutatud, et iseseisvumine on kõigi noorte jaoks stressirikas protsess ja selles peaks igat noort toetama. Haridussüsteemist tihtilugu noored tuge selleks ei leia.	Arvestatud Ettepanekuga arvestatakse arengukava koostamise käigus.

37.	Eesti Üliõpilaskondade Liit	Punktis 2.4.4. “Tulevikutööks vajalikud pädevused on vaja omandada nüüd” soovitame rõhutada noorte omaalgatuse ja vastutuse võtmise toetamist, mis kõige rohkem soosib tulevikutöö oskuste omandamist.	Arvestatud Ettepanekuga arvestatakse arengukava koostamise käigus.
38.	Eesti Üliõpilaskondade Liit	Punktis 2.4.5. “Osaluseks on vaja teadmisi ja võimalusi – üha uusi” soovitame eraldi osalusvõimalusena arvestada ja välja tuua ka osaluse toetamist koolides ja kõrgkoolides. Kuna kool on suur osa noorte elust, võib esmane osalushuvi tekkida lihtsamini kooliga seonduvate teemadega, mis on noorele lihtsasti mõistetavad ning mõjutavad suurt osa tema elust.	Arvestatud Ettepanekuga arvestatakse arengukava koostamise käigus.
39.	Eesti Üliõpilaskondade Liit	Punktis 2.4.6. “Tervis ja endast hoolimine vajab tähelepanu” soovime tähelepanu osutada eraldi ka noorte vaimse tervise olukorra uurimisele. Hetkel pole piisavalt andmeid Eesti noorte vaimse tervise kohta, et mõista olulisemaid noorte vaimse heaolu mõjutajaid.	Arvestatud Ettepanekuga arvestatakse arengukava koostamise käigus.
40.	SA Archimedes Noorteagentuur	Leiame, et Eesti noorte osaluse ja mitmekülgse arengu võimalusi, nagu ka noorsootöö kiiret arengut, on viimastel kümnenditel soodustanud tugev siseriiklik ja Euroopa noortepoliitika olemasolu, millega tuleb kindlasti jätkata ka järgmisel strateegia perioodil. Teadlik, pikaajalise visiooniga, selgeid eesmärke kandva kokkuleppe omamine ja konkreetse tegevuskava elluviimine noortevaldkonnas antud arengukava toel aitab oluliselt kaasa noorte poolt tunnustatud kvaliteedi saavutamisele ja toetab Eesti arengut laiemalt.	Teadmiseks võetud
41.	SA Archimedes Noorteagentuur	Tagamaks noortele avarad eneseteostusvõimalused ja arvestades noortevaldkonnas ja ühiskonnas laiemalt lahendamist vajavate probleemidega, peitub potentsiaal muuhulgas rahvusvahelise koostöö ja võimaluste suuremas väärtustamises ja rakendamises. Rahvusvahelistumise teadlik rakendamine väljakutsetega tegelemisel läbib noortevaldkonna arengukava kõiki fookusteemasid ning rahvusvahelistumist tuleks käsitleda olulise osana nii noortepoliitika kui ka noorsootöö tervikust.	Arvestatud Ettepanekuga arvestatakse arengukava koostamise käigus.

42.	SA Archimedes Noorteagentuur	Kuivõrd noortevaldkonnas asetleidva kvaliteet ehk see, kui häid tingimusi suudetakse noorele arenguks ja eneseteostuseks luua, sõltub suuresti noorsootöötajate professionaalsusest, on oluline, et noortevaldkonna 2021-2035 jätkustrateegias pöörataks tähelepanu ja loodaks tingimused noorsootöötajate professionaalse arengu süsteemsele toetamisele ja antud kutseala väärtustamisele ühiskonnas.	Arvestatud Ettepanekuga arvestatakse arengukava koostamise käigus.
-----	---------------------------------	---	--